

Wyrok z dnia 5 października 2006 r., IV CSK 153/06

Zawarcie umowy o dostawę (sprzedaż) energii ciepłej w trybie zamówień publicznych nie wyłącza możliwości jej zmiany w zakresie ceny i opłat w razie późniejszego zatwierdzenia taryfy zawierającej wyższe stawki od umówionych.

Sędzia SN Zbigniew Strus (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Marian Kocon

Sędzia SN Krzysztof Pietrzykowski

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa "S." SA w Z.G. przeciwko Skarbowi Państwa Jednostce Wojskowej nr (...) w O. o zapłatę, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 5 października 2006 r. skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 16 listopada 2005 r.

oddalił skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

(...) Strony łączyła umowa z dnia 6 stycznia 2000 r. zawarta w trybie udzielania zamówienia publicznego o eksploatację i modernizację systemu ciepłowniczego „w kompleksie nr (...) O.” oraz o sprzedaż ciepła. Umowa zawarta na okres dziesięciu lat określała zobowiązanie zamawiającego jako świadczenie pieniężne w wysokości wynikającej z iloczynu ceny jednostek energii ciepłej oraz ich ilości i dotyczyła stanu przyszłego – po modernizacji systemu ciepłowniczego. Wykonywanie umowy nie budziło zastrzeżeń i w toku jej realizacji strony dwukrotnie zgodnie zmieniały cenę jednostki energii.

W pierwszym roku obowiązywania umowy strona powodowa uzyskała koncesję Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, który następnie zatwierdził na jej rzecz taryfę dla tej energii z mocą od dnia 1 września 2000 r. Zatwierdzona i ogłoszona taryfa zawierała ceny jednostkowe niższe od ustalonych w umowie.

Powodowa spółka przesłała pozwanemu Skarbowi Państwa – Jednostce Wojskowej propozycję zmiany umowy polegającej na wprowadzeniu nowego składnika w postaci opłaty za zarządzanie ciepłem. Skarb Państwa odmówił zgody na zmianę, upatrując w niej próbę przerzucenia na zamawiającego kosztów finansowania modernizacji, które w jego mniemaniu mieściły się już w wynegocjowanych stawkach jednostki ciepła.

Sąd Apelacyjny, oddalając apelację strony powodowej od wyroku Sądu Okręgowego oddalającego powództwo, uwzględnił zarzut pozwanego, że z mocy umowy jest zobowiązany wyłącznie do zapłaty za dostarczone ciepło, a nie ma obowiązku uiszczać dodatkowych opłat z przeznaczeniem na spłatę kosztów modernizacji systemu finansowanych przez powódkę z kredytu (bankowego). Potwierdzając stanowisko powódki co do obowiązku stosowania przepisów ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (jedn. tekst: Dz.U. 2006 r. Nr 89 poz. 625 ze zm. – dalej: "Pr.energ."), wskazał jednak, że zgodnie z art. 45 tego Prawa, taryfy dla ciepła powinny zapewnić pokrycie kosztów uzasadnionej działalności gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych dotyczących kosztów modernizacji. Ze względu na treść art. 5 Pr.energ. uznał, że strony umowy mogły przewidzieć jej zmiany, a ponieważ tego nie uczyniły, są związane jej treścią co do świadczenia zamawiającego. Wykonywanie przez pozwanego umowy prowadzi do oddalenia powództwa opartego na art. 471 k.c., a także opartego na art. 405 k.c.

Sąd Apelacyjny powołał również art. 76 ust.1 ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych (jedn. tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 119, poz. 773 ze zm. – dalej: "u.z.p."), według którego zakazuje się zmian postanowień zawartej umowy oraz wprowadzania nowych postanowień do umowy, niekorzystnych dla zamawiającego, jeżeli przy ich uwzględnieniu należałoby zmienić treść oferty, na podstawie której dokonano wyboru oferenta, chyba że konieczność wprowadzenia takich zmian wynika z okoliczności niedających się przewidzieć w chwili zawarcia umowy.

W skardze kasacyjnej powódki, zawierającej żądanie uchylenia oraz zmiany wyroku Sądu Apelacyjnego, wskazano jako podstawę naruszenie art. 76 ust. 1 u.z.p. oraz art. 3 pkt 17 art. 45 i 47 pkt 4 Pr.energ.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie można podzielić wywodów skarżącej zmierzających do wykazania, że powódce należało się od pozwanego świadczenie dodatkowe stanowiące

ekwiwalent nakładów na modernizację sieci energetycznej. Nie można wprowadzić, co do zasady, wyłączyć umowy o sprzedaż (dostawę) ciepła oraz o inne związane z tym świadczenia, gdyż Prawo energetyczne zabrania pod groźbą kary tylko stosowanie cen i taryf niezatwierdzonych oraz cen i taryf wyższych od zatwierdzonych (art. 56 ust. 1 pkt 5 i 6).

W razie rozważanego hipotetycznie odmiennego układu umowy i powstania ważnego zobowiązania do odrębnych świadczeń pieniężnych, powódka mogłaby ich dochodzić przed sądem, jednak w rozpoznawanej sprawie interpretacja umowy dokonana w zaskarżonym wyroku nie pozostawia wątpliwości, że Sądy *meriti* odrzuciły sugestię istnienia odrębnego obowiązku świadczenia przez pozwanego ponad ceny i opłaty, a w skardze kasacyjnej nie przytoczono podstawy pozwalającej kwestionować tę wykładnię.

Skarżąca upatruje źródło roszczenia o zapłatę kwot kompensujących wydatki na modernizację systemu w przepisach Prawa energetycznego. Pogląd ten wymaga weryfikacji pod kątem regulacji zawartej w art. 56 k.c., według którego czynność prawna wywiera skutki nie tylko w niej wyrażone, lecz również te, które wynikają z ustawy.

Naruszenie art. 45 i 47 Pr.energ. ma, zdaniem powódki, polegać na zwolnieniu stron umowy z obowiązku stosowania we wzajemnych rozliczeniach cen i stawek opłat zawartych w zatwierdzonej taryfie. Zarzut ten nie uwzględnia ustalenia przyjętego za podstawę rozstrzygnięcia, że ceny i stawki opłat objęte zatwierdzeniem przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki są niższe od płaconych przez pozwanego, dlatego nie usprawiedliwia wniosku skargi kasacyjnej.

Podobnie nieskuteczny jest zarzut naruszenia art. 3 pkt 17 i art. 47 pkt 4 Pr.energ. przez przyjęcie, jakoby taryfa po wejściu w życie nie wiązała kupującego ze względu na ustalenie sądu dotyczące rzeczywistej podstawy żądania zapłaty kwot określonych jako opłaty w zakresie zarządzania ciepłem, którą jest przekonanie powódki, że ceny ustalone w umowie oraz ceny i taryfy zatwierdzone przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki nie pokrywają kosztów działalności spółki.

Wobec niespornej okoliczności wejścia w życie cen i stawek opłat określonych w zatwierdzonej taryfie oraz wykazania, że ceny tak ustalone mają charakter maksymalny, skarżąca musiałaby wykazać, iż przepisy przytoczone w omawianym zarzucie nakładają obowiązek pokrywania dodatkowych kosztów „zarządzania

cieplem”, tymczasem obligatoryjność stosowania taryf (art. 3 pkt 17 oraz art. 56 ust. 1 pkt 5 Pr.energ.), a zarazem ich maksymalny charakter (art. 56 ust. 1 pkt 6), wskazują, iż przedsiębiorstwo nie może żądać dodatkowych świadczeń mieszczących się w pojęciu taryfy.

Należy również wyjaśnić skutki zatwierdzenia taryfy dla energii cieplnej dostarczanej przez stronę powodową. Istotną okolicznością jest umowne ustalenie ceny przed ogłoszeniem taryfy, która nie jest aktem normatywnym wiążącym *ex proprio vigore*, gdyż jej charakter odpowiada pojęciu wzorca umownego (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2003 r., V CK 228/02, OSNC 2004, nr 11, poz. 183). Ponieważ stosunek umowy między stronami miał charakter ciągły, wydanie wzorca w czasie jego trwania wiązało stronę pozwaną (art. 384¹ k.c.), której służyło prawo wypowiedzenia umowy w najbliższym terminie (bez zwłoki, w razie nieuregulowania kwestii wypowiedzenia w umowie). Ten dopuszczalny tryb zmiany postanowień umowy powodce nie odpowiadał.

Sąd Najwyższy nie podziela zapatrywania Sądu Apelacyjnego o niedopuszczalności stosowania do rozliczeń między stronami zatwierdzonej taryfy ze względu na zawarcie umowy w trybie zamówienia publicznego. Odnośny zarzut strony pozwanej oparty na brzmieniu art. 76 ust. 1 u.z.p. zasługiwałby na uwzględnienie w razie uznania merytorycznej kolizji między normami zawartymi w omawianym przepisie ustawy o zamówieniach publicznych a normami Prawa energetycznego, narzucającymi władczą ingerencję organów publicznych państwa w treść i skutki umowy cywilnoprawnej między podmiotami prawa prywatnego. Kolizja taka mogłaby podlegać regule wyłączania normy ogólnej przez szczegółową w razie spełnienia się przesłanek wyjaśnionych przez Sąd Najwyższy m.in. w uchwale całej Izby Cywilnej z dnia 14 stycznia 1960 r., 1 CO 45/59 (OSN 1961, nr 1, poz. 1). Wskazano w niej, że kolizja przepisów szczegółowych i ogólnych zachodzi wówczas, gdy co najmniej dwie normy w swych hipotezach zawierają wszystkie elementy stanu faktycznego, o który chodzi. W takim wypadku za przepis szczególny uznać należy tę normę, której hipoteza jest węższa. Inaczej mówiąc, spośród stanów faktycznych objętych przez *lex generalis*, *lex specialis* stosuje się tylko do tych, które zawierają elementy odpowiadające jego hipotezie. Przepisy art. 76 ust. 1 u.z.p. oraz art. 45 i 47 Pr.energ. nie pozostają jednak ze sobą w takim stosunku, ponieważ ich hipotezy pokrywają się tylko częściowo, występuje więc bardziej skomplikowany przykład kolizji niedającej się rozwiązać według prostych

reguł wyłączenia. Moc wiążącą kolizyjnych przepisów należy w takim wypadku określić przy użyciu wykładni systemowej i funkcjonalnej.

Prawo energetyczne reguluje jeden z ważniejszych segmentów życia gospodarczego i społecznego, wiążący się z wykorzystaniem energii, będącej w pewnych warunkach dobrem niezastępowalnym. Zgodnie z art. 1 ust. 2, celem ustawy jest tworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju kraju, zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego, oszczędnego i racjonalnego użytkowania paliw i energii, rozwoju konkurencji, przeciwdziałania negatywnym skutkom naturalnych monopolii, uwzględniania wymogów ochrony środowiska, zobowiązań wynikających z umów międzynarodowych oraz równoważenia interesów przedsiębiorstw energetycznych i odbiorców paliw i energii. Ustawa o zamówieniach publicznych miała mniejszy zakres podmiotowy i przedmiotowy choć regulowała ważną społecznie i ekonomicznie kwestię racjonalnego i przejrzystego wydatkowania środków publicznych oraz zachowania konkurencyjności. Wymieniany w skardze kasacyjnej art. 76 ust. 1 chronił procedury zamówień publicznych przed zagrożeniami wynikającymi ze zmywy lub wykorzystania środków prawnych w celu eliminacji konkurentów oraz osiągnięcia nieuprawnionych korzyści. Ochrona tych wartości, istotna również w zobowiązaniach ciągłych, musi uwzględniać ponadto zmienność zjawisk gospodarczych uwzględnianą przez Prawo energetyczne. W dziedzinie energetyki znajomość ich przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, wynikająca z działalności orzeczniczej (decyzyjnej), stanowi dostateczną gwarancję, że zmiany umowy zawartej w trybie zamówień publicznych dotyczące ceny i stawek opłat będą oceniane przy uwzględnieniu również danych z oferty będącej podstawą udzielenia zamówienia. Dlatego zawarcie umowy w trybie zamówienia publicznego nie wyklucza późniejszej zmiany umowy ze względu na zatwierdzenie taryfy. Podniesione okoliczności nie mają jednak wpływu na zasadność skargi kasacyjnej w sprawie, w której przedmiotem żądania było świadczenie nieznajdujące uzasadnienia w umowie ani w taryfie.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy uznał, że skarga kasacyjna nie zawiera usprawiedliwionej podstawy i podlega oddaleniu (art. 398¹⁴ k.p.c.).